

Forfatter: Andersen, H. C.

Titel: H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Citation: Andersen, H. C.: "H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal", i Andersen, H. C.: *H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal*, C. A. Reitzel, 1990, s. 63. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-hcaeventyr06val-shoot-idm139779803463136.pdf> (tilgået 23. april 2024)

Anvendt udgave: H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Eventyr, fortalte for Børn fra 1835 indtil EP-50

EB1-35 > EB1-42 (I 17-49, **A** > **A2**)

A2 er som hele andetoplaget af EB1/6 en dårlig text, omend den en halv snes steder har kunnet yde textrettelser med eller uden støtte i **m** og altså kan repræsentere nogen omtanke. For de to første hæfters vedkommende udgør **A2** en sidegren, idet EB1-35 > EP-50 (**B**). Både normaliseringer som 27 *paa Natten* > *om Natten*, 36 *hun* > *at hun*, en korrektion som 30 *Præsterne* > *Præsten* (= **m**) og korruptioner og småfejl som 43 *dandse de* > *dandsede de* står ene i **A2** . - EB-45 er ikke kommet for en dag, se I 22.

EB2-35 > EB2-43 (I 51-84, **A** > **A2**)

Se ovenfor om EB1. Tegnsætningen skifter en del. En fejl som 77 *Piger for Pager* rettes og kommer ikke videre end **A**. Sammenstilling af verber og afsætninger normaliseres efter skoleregler for brugen af *og* (617,667, 8134) og *at* (6234,7820 cf 7835), jf. s. 108f. Forskellige normaliseringer og moderniseringer står alene i **A2** , der som sagt ikke har været forlæg for **B**, således 62 *klappede med de smaa Hænder* > *i*, 72 *de satte dem* > *sig* (afvigende I 19726), 74 *paa sine Kne* > *paa Knæ*. En karakteristisk bessermachen udviser omtalen af markmusens dør, 57 *Den var et lille Hul* > *Den [musen] havde et lille Hul*; »rette vedkommende« har fundet *var* for *svagt* i denne konstruktion, eller troet det var en fejl.

64

EB3-37 > EB3-46 (I 85-111, **A** > **A2**)

Dette og de tre flg. hæfter er optrykt lineært **A** > **A2** > **B**. I tilfældet EB3 kan man komme i tvivl, fordi et labilt punkt i ortografien, postvokalisk *e*, flimrer en del; men det betyder intet. Altså introducerer **A2** permanente rettelser af tvivlsom art som 94 *dybt* > *dyb*, 98 *begge Hænder* > *begge Hinderne*, 106 *med hele dit Hjerte* > *med dit hele Hjerte* - og en utvivlsom forringelse som 106 *den lumre Pestluft* > *den lune Pestluft*, antagelig suggereret af 10612 *Kjøling*. For tidens og Andersens usikkerhed overfor verbernes pluralis er det karakteristisk, at 9115 og 9124 retter *steeg* > *stege*, 9829 *lader* > *lade*, og at **B** her = **A2** . Men hæftet frembyder kun lidt materiale. Om Carl Borgaards mulige ansvar for korrekturen af EB3/4 se I 13.

EB 4-38 > EB 4-46 (I 115-38, **A** > **A2**)

Her er færre men dummere småting: 119 *Da kom ... Drengene ud af Haven* > *ud i Haven*, en langt almindeligere ordforbindelse, her blot gal; den rettes først i **D** og da til *udfra Haven*. Tinsoldaten siger om danserinden: 122 *hun er noget fornem* > *meget fornem*, et typeeksempel på udviskingen af det mundret talesproglige. (Konjektur II 13728 kan anføres som modargument, men det uklare forlæg + **B** + udg.s skøn har altså medført løsningen * *meget*). Participium pluralis efter *være* indføres 127 *jaget* > *jagede*.

EB5-39 > EB5-47 (I 139-64, **A** > **A2**)

Atter indfører **A2** små forringelser som 14323, 1447, 14624. Helt urimelig er **A2** 142 *Hvem er dine Sønner?* Dette er netop oplyst, men kun **A** har det korrekte *Hvor*. 148 *Orgler* > *Faner* (= **m**) kan være en forfatterkorrektion af en fejl i **A**, men kan også være en andens fornuftige konjektur. 161 *bleve* > *blev* (= **m**) tæller næppe, men 152 *Blod-Taarer* > *blodige Taarer* er vel en forfatterrettelse.

EB6-42 > EB6-47 (I 165-88, **A** > **A2**)

Med *Rosen-Alfen* glider for første gang et tidligere trykt eventyr ind i eventyrhæfterne (bortset fra *Dødningen* > *Reisekammeraten* i EB2); det er betydelig korrigeret. Og da *Svinedrengen* tydeligvis er gennemgået til brug for **A2** , kan der være grund til at tillægge andre ændringer i **A2** nogen autoritet: 17136, 17513, 18024, 18132, selvom hæftet også indfører småforringelser: 1676, 17520, 18018 og rene fejl 175, 181.

65

EB1/6 > EP-50 (**A** eller **A2** > **B**)

EP-50 udkom i fem hæfter, udsmykket med Vilhelm Pedersens illustrationer, der tryktes med galvanøer efter træsnittene. Om hæfternes kronologi se II 170. Ansvar for udgiverarbejdet har næppe påhvilet Andersen, snarere Collin og forlaget. I forhold til EB-hæfterne er EP-50 ikke gennemrettet i bestemte ortografiske o.a. henseender, tværtimod er det svært at se principperne for brugen (evt. tilretningen) af *e* i ord som *Jomfru(e)*, *mu(e)lig*, *saa(e)*, *lo(e)* eller *Du/Dig* overfor *du/dig* (det sidste er snart urettet, snart tilrettet som i senere udgaver). Vaklen kan skyldes, at en så stor bog utvivlsomt har været delt mellem flere

sættere, hvoraf nogle nok har været nye i huset pga. personaleudskiftningen efter strejken omkring nytår 1849. Også i teknisk henseende er den tykke bog uegal, nemlig mht. ordmellemmrummene. De er påfaldende forskellige, og det kan i nogle tilfælde skyldes sætteres vaner, men i andre tilfælde tydeligvis hensyn til ombrydning og billedplacering. Når fx fem af de syv historier i *Sneedronningen* slutter nederst på en side, skyldes det jo ikke held alene, men også håndkraft: kneben, stedvis for kneben sats. Skal man derimod puste teksten lidt op, er overdrevne udslutninger ikke nødvendige; man har nemlig ikke følt sig hævet over at variere klummehøjden en smule, ja endog at øge visse linieafstande. Det er ikke blot et spørgsmål om at undgå horeunger (1. gang **B** s. 36), men også om at hvert eventyr ikke må slutte længere nede end cirka midt på siden, da slutvignetten ellers måtte bortfalde. Altså nedlægger man mellemslag fx **B** s. 120, 162 ff, 191 (på et fornuftigt sted, men med henblik på 195), 299 f. I bindets sidste levering tager denne uskønne praxis overhånd, dog kun af ærgerlig nødvendighed, ikke for at øge det tynde hæftes sidetal. Lignende betragtninger lod sig selvfølgelig anstille for andre udgaver, og hvor almanaktryk og bogudgaver har forskelligt illustrationstal til en bestemt historie, spiller sådanne hensyn ind.

En del af de afvigende steder synes at røbe den sædvanlige korrekthedstendens, men i så rimeligt mål, at der knap kan tales om bessermachen; der findes også stedvise moderniseringer som af 93 *slængrede*, 95 *Flaggene*, 97 *Fiske*, 176 *Knokler* > *slingrede*, *Flagene*, *Fisk*, *Knogler*. Verbernes pluralisformer, som Andersen altid brugte inkonsekvent og næppe har haft i sit talesprog, elimineres i mange tilfælde (30, 41, 92, 94, 104, 117, 125, 170), mens 133 *vilde* (fejl) > *ville*, ikke > *vil*; og 137 *betød* > *betydede* er en ændring i gammeldags retning. Mss. viser iøvrigt, at en række pluralisformer i **A** er sætterens værk.

Småuheld sker: 106 *maa m* > *maae A2* > *naar B*; og en meningsbærende kommaflytning kan ses 135 - resultatet bliver måske »naturligt«, bare galt, se 13629-31.

66

Keiserens nye Klæder og *Svinedrengen* er særtilfældene i EB. Førstnævnte fik i yderste øjeblik den **A**-form, der blev stående i **A2**, som forf. næppe har arbejdet med; men ændringer af nogen betydning indføres i **B**, og i *Svinedrengen* ændres både i **A2** og **B**, ja vel også i **B2** (18224). Om disse forhold tillader at slutte til andre forfatterindgreb i **B**, er tvivlsomt; ændringer som 1266, 1358, 15531, 1703 må vist siges at være til det bedre, men forudsætter ikke forf.s medvirken. Her som overalt bør det erindres, at en rettelse kan være fremkommet ved at et optryks udgiver simpelthen har spurgt Andersen om detaljer uden at involvere ham yderligere.